

Ks. Piotr KULBACKI, *Liturgia w formacji człowieka ku wolności. Studium w świetle myśli i dzieła ks. Franciszka Blachnickiego*, Lublin: Polihymnia 2012, ss. 574. ISBN: 978-83-7847-106-6.

DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/rt.2017.64.8-11>

Problematyka wolności stanowi przedmiot badań wielu dyscyplin teologicznych, jednak nie zajmowano się do tej pory aspektem liturgicznym wychowania kształtującego wolnego człowieka. Problematyka liturgii i formacji liturgicznej oraz problematyka wyzwolenia, jak zauważa ks. Piotr Kulbacki, stanowiły dwie podstawowe płaszczyzny zaangażowania pastoralnego Sługi Bożego ks. Franciszka Blachnickiego. Do tej pory powstawały różne opracowania związane z jego działalnością, koncentrowały się one jednak bądź na problematyce liturgicznej, bądź pastoralno-społecznej, nie ujmując zagadnień formacji liturgicznej w kontekście wolności i wyzwolenia. Praca poświęcona została zatem problematyce formacji liturgicznej człowieka ku wolności na tle myśli i dzieła Sługi Bożego ks. Franciszka Blachnickiego.

Zagadnienie zostało przedstawione w pięciu rozdziałach, prezentujących badania Autora. W rozdziale I ujął on problematykę misji i zbawczego dzieła Jezusa Chrystusa. Zostały ukazane historiozbawcze aspekty oczekiwania w Starym Testamencie na Zbawiciela i jego misję. Ks. Blachnicki zagadnienia te podejmował w swoich programach formacyjnych, bazując na problematyce pierwotnego powołania człowieka do wolności. Jak wykazał Autor, F. Blachnicki historię zbawienia uczynił motywem przewodnim proponowanej przez siebie formacji liturgicznej. Główną zasadą identyfikacji ludu Starego Przymierza stały się wydarzenia skoncentrowane wokół Eksodusu. Wyjście, Pascha, zawarcie Przymierza stały się wydarzeniami typycznymi dla Misterium Paschalnego Jezusa Chrystusa i wyznaczyły symbolikę liturgii Kościoła. Rozdział I ukazuje rolę Misteriów Wcielenia i życia Jezusa Chrystusa w procesie wyzwolenia człowieka. F. Blachnicki, inspirując się myślą o. M. Kolbe, wskazywał na personalistyczny wymiar roli Niepokalanej w historii zbawienia i na tym ukształtował personalistyczno-maryjną koncepcję wychowania ku wolności. Do najbardziej charakterystycznych dla F. Blachnickiego elementów ujmowania misji Jezusa Chrystusa skierowanej ku wyzwoleniu człowieka należy Jego namaszczenie Duchem

Świątym w Jordanie oraz proklamacja w synagodze w Nazarecie swej misji zbawienia jako wyzwolenia uwięzionych, przywracanie wzroku niewidomym itd. Autor pracy odkrywa linię historiozbawczą pojawiającą się w różnych opracowaniach F. Blachnickiego i na różnych szczeblach ukształtowanej przezeń formacji liturgicznej. Autor wydobywa elementy „polskiej teologii wyzwolenia”, łączonej w dużej mierze z koncepcjami F. Blachnickiego. Ukształtowana przez historię zbawienia droga ku Misterium paschalnemu Chrystusa związana jest, jak zauważa F. Blachnicki, z drogą bez użycia przemocy, na którą wprowadzał Chrystusa swych uczniów – wyzwolenia przez prawdę, usynowienie, przewyciężenie lęku, bezinteresowny dar z siebie, braterstwo i przebaczenie. Te opisane przez F. Blachnickiego aspekty chrześcijańskiego wyzwolenia zostały rozwinięte przez Autora pracy i ukazane w perspektywie Paschy Chrystusa, stanowiącej szczyt dzieła wyzwolenia człowieka. Dopełnienie Paschy przez Pięćdziesiątnicę zapoczątkowało misterium Kościoła. Mimo że omawiany dorobek F. Blachnickiego powstał wcześniej, to dokumenty Stolicy Apostolskiej o chrześcijańskiej wolności i wyzwoleniu potwierdziły słuszność tez teologicznych, na których opierał się F. Blachnicki. Rozdział I recenzowanej pracy ukazuje i porządkuje historiozbawcze fundamenty myśli F. Blachnickiego, stanowiąc oryginalny, cenny wkład w przekrojowe poznanie jego myśli.

W rozdziale II zostało podjęte zagadnienie misji Kościoła w aspekcie wyzwolenia człowieka. Kościół kontynuuje misję Jezusa Chrystusa, ewangelizując i głosząc nawrócenie jako drogę do wiary owocującą wolnością. Misja Kościoła jest dla F. Blachnickiego ściśle związana z patrystyczną ideą „*Ecclesia Mater – Mater Ecclesiae*”. Jak zostało wykazane, F. Blachnicki obraz ten łączył z nauczaniem Soboru zawartym w VIII rozdziale Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*. Autor oryginalnie ukazał, w jaki sposób ujmowanie liturgii przez F. Blachnickiego, związane z myślą soborową, znajduje swe naturalne dopełnienie w nauczaniu Katechizmu Kościoła katolickiego. Ważnym osiągnięciem Autora w kontekście problematyki wyzwolenia jest wykazanie, że dla F. Blachnickiego dialogiczny charakter liturgii zabezpiecza wolność człowieka. Dlatego, jak zauważa Autor, czynny udział w liturgii, do którego formował F. Blachnicki, kształtuje wolnego człowieka, stanowiąc szkołę wolności chrześcijańskiej.

W rozdziale III zostało w oryginalny sposób ujęte powiązanie słowa Bożego z liturgiczną formacją człowieka. Wychodząc od sformułowanych przez F. Blachnickiego fundamentalnych związków słowa z wiarą i sakramentem, Autor odniósł się do współczesnej dyskusji o sakramentalności słowa inspirowanej przez Benedykta XVI, wydobywając z prac F. Blachnickiego jego spojrzenie na te zagadnienia. Autor, bazując na poglądach F. Blachnickiego, wykazał rolę liturgii słowa Bożego w formacji do wolności.

Rozdział IV stanowi próbę ukazania aspektów wyzwolenia w sprawowaniu sakramentów świętych. Szczególnie została zaakcentowana rola sakramentów inicjacji chrześcijańskiej w dwu wymiarach: katechumenatu dorosłych i podkreślanego mocno

przez F. Blachnickiego katechumenatu rodzinnego. F. Blachnicki po Soborze odkrywał centralną rolę formacji inicjacyjnej, która – jak wykazuje Autor – powinna być fundamentem formacji do innych sakramentów. Stąd proponowany przez Autora katechumenat narzeczeński.

W rozdziale V Autor wykazuje, że zaproponowany przez F. Blachnickiego program formacyjny „deuterokatechumenatu” stanowi formę katechumenatu pochrzcielonego. Deuterokatechumenat, wedle Autora, należy postrzegać jako formację mistagogiczną. Odwołując się do poszczególnych elementów mistagogii deuterokatechumenalnej, Autor wykazuje jej związek nie tylko z sakramentami inicjacji chrześcijańskiej, lecz także z pozostałymi sakramentami, formułując oryginalne postulaty uzupełnień, np. łączenia formacji inicjacyjnej o mistagogią sakramentu namaszczenia chorych. Doceniając wielką rolę projektów ewangelizacyjnych F. Blachnickiego, opartych na głoszeniu słowa Bożego, Autor udowadnia, że fundamentem formacji deuterokatechumenatu jest celebrowanie Eucharystii.

Recenzowana praca, będąca owocem badań Autora, stanowi oryginalne, nowe ujęcie problematyki formacji liturgicznej. Tematyka ta wprawdzie była już przedmiotem badań naukowych, ale po raz pierwszy w nowatorski sposób została odczytana w kontekście problematyki wolności i wyzwolenia. Nie wystarczy przezwyciężenie przez Kościół latynoamerykańskiej teologii wyzwolenia. Istnieje pilna potrzeba badań nad podstawową drogą wyzwolenia daną człowiekowi w Kościele poprzez liturgię i formację liturgiczną. Dlatego recenzowana praca stanowi cenny wkład w posoborowe odkrywanie formacyjnej roli liturgii. Myśl F. Blachnickiego i owoce jego dzieł stanowią ważny punkt odniesienia dla odnowy życia chrześcijańskiego poprzez liturgię.

Ks. Bogusław Migut
Katedra Teologii i Duchowości Liturgicznej KUL
e-mail: bmigut@kul.lublin.pl

«*A świętyni w nim nie dojrzałem...*» *Liturgia i eschatologia*, red. Krzysztof POROSŁO, Tyniec: Wydawnictwa Benedyktynów 2012, ss. 198. ISBN: 978-83-7354-427-7.

DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/rt.2017.64.8-12>

Publikacja «*A świętyni w nim nie dojrzałem...*» *Liturgia i eschatologia* stanowi zapis referatów wygłoszonych na tak samo nazwanym symposium, które odbyło się w czasie czwartej edycji rekolekcji liturgicznych *Mysterium fascinans* 13 sierpnia 2011 r. w Zembrzycach koło Suchoj Beskidzkiej, acz została wzbogacona o dwa odrębne artykuły.

Tomasz DEKERT w artykule *Niedziela – dzień pierwszy, dzień ósmy. Kilka uwag na temat związków między eschatologią a liturgią we wczesnym chrześcijaństwie na*